सत्र 2014–15

कक्षा – 8 **विषय–संस्कृत** **नियत कार्य–2**

1. गिरि ,गुरु,भ्रातृ,वर्षा,भक्ति,गौरी,हिम एवं किम्(तीनों लिंगों में)शब्दों के रूप लिखें।

2. जि,हन्,घ्रा,पच्,एवं कृ धातुओं के रूप लट्, लृट् एवं लङ् लकारों में लिखें।

3. नीचे दिए गए शब्दों के पर्याय शब्द लिखें :–

   तमः,मौनम्,सिंहः, आभरणम्,शीघ्रम्,त्रुटिः,भिक्षुकः,मूढः,निरामयः,यशः।

4. नीचे दिए गए शब्दों के विपर्यय लिखें :–

   अग्रतः,सर्वदा,चेतनः,प्राचीना,जयः,विस्मृत्य,न्यूनः,मतम्, समीपे, लाभः।

5. नीचे दिए गए रेखांकित पदों के प्रकृति प्रत्यय अलग करें :–

   क) सः भोजनम् <u>खादित्वा</u> एव अगच्छत्।

   ख) मूषकं <u>दृष्ट्वा</u> विडालः अगच्छत्।

   ग) सिंहः विडालं <u>खादितुम्</u> इच्छति।

   घ) माता जलम् <u>आनीय</u> पचति।

   ड) छात्रः तडागं <u>प्रविश्य</u> स्नानं करोति।

6. मंजूषा से उचित अव्ययों को चुनकर रिक्तस्थानपूर्ति करें :–

   सभायाम्————न हसितव्यम्।——— उचितं ———करोतु।——— मुख्यातिथिः आगच्छेत्—————तस्य स्वागतं करतलध्वनेः करणीयम्।

मंजूषा	यदा, यत्, उच्चैः, तदा, तत्

7. नीचे लिखे गद्यांश पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दें :–

   कस्यचित् धनिकस्य गृहात् बहिः स्थितःभिक्षुकः श्रुतवान् –"देव ! मह्यं पुत्रं ददातु "। अहो!अयं तु स्वयमेव याचकः इति चिन्तयित्वा भिक्षुकः अग्रे प्रस्थितः। अन्यस्मिन् गृहे एकः व्यापारी प्रार्थयते स्म –'भगवति! मम व्यापारे लाभः भवतु।' भिक्षुकः चिन्तितवान् – अरे ! एते तु महत्तरां भिक्षां याचन्ते। अहं तु केवलं भोजनं याचे।

अहम् एव भाग्यवान् यतः अहं सन्तुष्टः अस्मि।

क) एकपद मे उत्तर दें :–

– भगवतीं कः प्रार्थयते स्म?

– भिक्षुकः किं याचते ?

ख) पूर्णवाक्य में उत्तर दें :–

भिक्षुकः आत्मानं भाग्यवान् कथं मन्यते ?

ग) गद्यांशे धनिकः पदस्य विपर्ययः अस्ति–

अ) व्यापारी ब)नृपः स)भिक्षुकः।

घ) भवतु क्रियापदस्य धातुः अस्ति –

अ) अस् ब)भू स)भव्।

ड) श्रुतवान् पदे प्रत्ययः अस्ति –

अ) क्त ब)क्तवतु स)तुमुन्।

8. संस्कृत में 1 से 100 तक संख्या लिखें।

9. अधोलिखित पद्यांश पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दें–

मानं हित्वा प्रियो भवति क्रोधं हित्वा न शोचति।

कामं हित्वार्थवान् भवति लोभं हित्वा सुखी भवेत्।।

क. एकपदेन उत्तरत–

1. मनुष्यः किं परित्यज्य प्रियः भवति?

2. मनुष्यः किं परित्यज्य न शोचति ?

ख. पूर्णवाक्येन उत्तरत–

मनुष्यः सुखी कथं भवेत् ?

ग. निर्देशानुसारम् उत्तरत–

1. श्लोके 'दुःखी' इत्यस्य कृते किं विपरीतार्थकपदं प्रयुक्तम् ?

2. श्लोके 'धनी' इत्यस्य कृते कः पर्यायवाचिशब्दः प्रयुक्तः ?

10. 'चाणक्यनीतिः' पाठ के तीन श्लोकों को अर्थ सहित लिखकर याद करें ।

11. निम्नलिखित विषयों पर संस्कृत में चार वाक्यों का अनुच्छेद लिखें –

क) भारतीया नारी ख) तुलसी ग) शरणागतवत्सलः रामः

12. अधोलिखित वाक्यों को घटनाक्रमानुसार सजाएँ–

क. युधिष्ठिरः नकुलं जलाय प्रेषितवान्।

ख. युधिष्ठिरः धैर्येन ज्ञानेन च यक्षस्य प्रश्नान् उत्तरति।

ग. पाण्डवाः द्वादशवर्षाणि यावत् काम्यकवने न्यवसन्।

घ. यक्षस्य शापेन चत्वारः पाण्डवाः मूर्च्छिताः आसन्।

ङ. तस्य प्रयासैः मृताः इव पाण्डवाः पुनर्जीविताः भवन्ति।

च. क्रमशः शेषाः पाण्डवाः तदर्थमेव गताः।

छ. तत्र एकदा ते पिपासिताः जाताः।

ज. यदा कोऽपि न प्रत्यागच्छति तदा धर्मराजः गतः।

13. उचित विकल्पों के चयन द्वारा रेखांकित पदों को शुद्ध करें –

क) अहं <u>मित्राय</u> प्रति पत्रं लिखामि। (मित्रात्/मित्रं/मित्रेण)।

ख) माता <u>वाटिकां</u> पुष्पम् आनयति । (वाटिकायाः /वाटिकायै/वाटिकायाम्।)

ग) छात्राः <u>कन्दुकस्य</u> क्रीडन्ति। (कन्दुकेन/ कन्दुकाय/ कन्दुके।)

घ) <u>वृक्षस्य</u> फलम् पतति। (वृक्षम्/ वृक्षात्/ वृक्षेण।)

ङ) अश्वौ क्रीडाक्षेत्रे <u>अधावन्</u>। (अधावत्/ अधावताम्/ अधावतम्।)

14. पदपरिचय दें–

परिश्रमेण, परोपकाराय, मुनयः, नदीषु, मतीनाम्, अगच्छः, वदन्तु, कुर्युः, हसेः, पठ।

——————0——————